

PERMANENTNÁ FORMÁCIA ABSOLVENTOV TEOLOGICKÝCH FAKÚLT

prof. PhDr. Jaroslav Coranič, PhD.

TÉMA V: GRÉCKOKATOLÍCKA TEOLOGICKÁ FAKULTA UPJŠ, RESP. PREŠOVSKÉJ UNIVERZITY V R. 1990 – 2025

Pád totalitného režimu priniesol veľké zmeny aj pre gréckokatolícku cirkev. Jej situácia sa priaznivo zmenila až po celospoločenských zmenách v novembri 1989. Pre gréckokatolícku cirkev na Slovensku sa tak skončilo takmer 40-ročné prenasledovanie a konečne mohlo prísť k jej úplnej rehabilitácii a rozvinutiu jej činnosti vo všetkých sférach.

Dňa 3. mája 1990 prijalo Federálne zhromaždenie Českej a Slovenskej Federatívnej republiky Zákon č. 163/1990 o bohosloveckých fakultách, ktorým o. i. bola zriadená aj Gréckokatolícka bohoslovecká fakulta (čl. I, §1, ods. 4), a súčasne bola začlenená do Univerzity Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach. Keďže pôvodná budova teologickej akadémie a kňazského seminára už bola zbúraná, gréckokatolícka cirkev chcela umiestniť kňazský seminár a teologickú fakultu vo svojej bývalej budove sirotinca, ktorú však ako svoj seminár ešte stále užívala pravoslávna cirkev. Gréckokatolícka cirkev preto žiadala o jej urýchlené navrátenie, to sa však uskutočnilo až 10. augusta 1990. Jedným z dôvodov takéhoto oneskorenia bolo aj to, že MsNV v Prešove sa snažil nájsť vhodné priestory pre presťahovanie pravoslávnej fakulty a seminára z tohto objektu. Tie sa nakoniec našli, ale v tej dobe ešte boli obývané niekoľkými rómskymi rodinami, preto sa opäť čakalo na to, kým mesto nájde pre tieto rodiny náhradné bývanie.

Prvým dekanom Gréckokatolíckej bohosloveckej fakulty sa po znovuoobnovení stal doc. ThDr. Vladimír Poláček, a prvým rektorom seminára Vasil' Kormaník. Do Prešova sa po zriadení fakulty malo premiestniť 43 bohoslovcov, ktorí doteraz študovali na Rímskokatolíckej cyrilometodskej bohosloveckej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave. Budova fakulty a seminára však bola odovzdaná v stave, ktorý potreboval aspoň základnú rekonštrukciu. Nový školský rok sa preto nemohol začať načas, pretože bolo potrebné vykonať rekonštrukčné práce. Pod vedením rektora seminára V. Kormaníka za značnej brigádnickej pomoci bohoslovcov a veriacich sa uskutočnili nevyhnutné opravy (časť odborných prác popritom uskutočnil aj Mestský stavebný podnik v Prešove).

Otvorenie akademického roka 1990/1991 sa napokon uskutočnilo 3. novembra 1990. Otvoreniu predchádzala slávnostná liturgia v Katedrálnom chráme sv. Jána Krstiteľa za účasti prešovského gréckokatolíckeho biskupa Mons. Jána Hirku, apoštolského nuncia v ČSFR Mons. Giovanniho Coppu, košického biskupa Mons. Alojza Tkáča a rektora UPJŠ prof. Rudolfa Korca. Zároveň začal svoju činnosť aj kňazský seminár.

Výučba spočiatku prebiehala v priestoroch súčasného gréckokatolíckeho seminára (bývalého gréckokatolíckeho sirotinca, ktorý bol postavený počas episkopátu biskupa P. P. Gojdiča v rokoch 1932 – 1933). Ešte počas priebehu prvého školského roka bolo štúdium sprístupnené aj laikom, mužom aj ženám (vôbec ako na prvej teologickej fakulte na území bývalého Československa, napr. teologické fakulty v Prahe a v Olomouci túto možnosť zaviedli až po fakulte v Prešove). Fakulta v tom čase ponúkala jeden študijný program – všeobecná katolícka teológia, ktorý v tomto prvom akademickom roku študovalo spolu 82 študentov – 62 denných a 19 externých. Základné štúdium bolo päťročné, postgraduálne trojročné a forma štúdia denná. V druhom akademickom roku veľký kancelár fakulty – prešovský sídelný biskup Ján Hirka, poskytol fakulte ďalšie priestory v areáli biskupského paláca. V tomto akademickom roku na fakulte študovalo 141 študentov. O rok neskôr, v akademickom roku 1992/1993 už mala fakulta 272 študentov, preto biskup J. Hirka poskytol fakulte ďalšie miestnosti v inej časti biskupského areálu (terajšie priestory Gréckokatolíckej teologickej fakulty), v ktorej pred rokom 1989 sídlila Pedagogická fakulta UPJŠ (pôvodná budova bola vo vlastníctve gréckokatolíckej cirkvi, v 30. – 40. rokoch v nej sídlilo gréckokatolícke „ruské“ gymnázium).

V priebehu akademického roka 1992/1993 sa do týchto priestorov presťahoval aj dekanát a všetky administratívne a technicko-hospodárske oddelenia fakulty. Od tohto roku sa tieto priestory stali domovskými pre súčasnú Gréckokatolícku teologickú fakultu PU v Prešove. Budova novej fakulty však potrebovala nutnú rekonštrukciu. Tá sa napokon uskutočnila v rokoch 1993 – 1994 za podpory zahraničných sponzorov, predovšetkým zo Švajčiarska a Nemecka, keďže štátny príspevok na adaptáciu tejto budovy pre štátnu fakultu bol minimálny. Touto rekonštrukciou získala fakulta nové prednáškové a administratívne miestnosti, čím mohla značne rozšíriť prijímanie nových študentov.

Budova bývalého gréckokatolíckeho sirotinca ostala po odchode fakulty plne k dispozícii gréckokatolíckemu kňaz-

skému semináru. S narastajúcim počtom bohoslovcov však čoskoro ani táto budova kapacitne nevyhovovala pre potreby moderného seminára. Z tohto dôvodu bolo potrebné rozdeliť seminaristov do dvoch budov. Časť seminaristov bola ubytovaná v priestoroch Biskupského úradu a Gréckokatolíckej bohosloveckej fakulty a časť v budove terajšieho sirotinca. V roku 1994 sa uskutočnila generálna rekonštrukcia a prestavba kňazského seminára, ktorá bola ukončená dňa 21. novembra 1996 jeho slávnostnou posviackou. Posviacky a slávnostného otváracieho ceremoniálu sa zúčastnil aj vtedajší prezident Slovenskej republiky Michal Kováč. Od tohto času gréckokatolícky kňazský seminár sídli v týchto priestoroch v Prešove a nesie meno blahoslaveného biskupa Pavla Petra Gojdiča.

Gréckokatolícka teologická fakulta Prešovskej univerzity (1997 – 2025)

Dňa 10. decembra 1996 Národná rada SR schválila návrh zákona č. 361 o rozdelení Univerzity Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach. S účinnosťou od 1. januára 1997 tak vznikla Prešovská univerzita so sídlom v Prešove. Gréckokatolícka teologická fakulta bola následne inkorporovaná do Prešovskej univerzity. Podobne aj Gréckokatolícky kňazský seminár sa ako účelové zariadenie stal súčasťou novozriadenej Prešovskej Univerzity v Prešove.

V akademickom roku 2001/2002 došlo k rozdeleniu doteraz jediného študijného programu všeobecná katolícka teológia – učiteľstvo náboženstva a etiky na dva samostatné študijné programy – katolícka teológia a učiteľstvo všeobecnovzdelávacích predmetov, náboženskej výchovy a etickej výchovy. Akademický senát zároveň posúdil návrh koncepcie trojročného bakalárskeho štúdia a dvojročného magisterského štúdia, ako aj návrh na zavedenie kreditného systému štúdia od ďalšieho akademického roka.

V roku 2005 došlo k zmene názvu fakulty, pôvodný názov Gréckokatolícka bohoslovecká fakulta sa zmenil na súčasný názov Gréckokatolícka teologická fakulta, čo lepšie vystihovalo poslanie fakulty – sprostredkovať teologické vzdelanie nielen kandidátom kňazstva – bohoslovcov, ale aj laickým študentom. Zmenu názvu fakulty schválil Akademický senát Gréckokatolíckej bohosloveckej fakulty Prešovskej univerzity v Prešove na svojom rokovaní dňa 30. augusta 2005 s účinnosťou od 1. septembra 2005.

Gréckokatolícku teologickú fakultu Prešovskej univerzity (GTF PU) v novodobých dejinách úspešne viedli piati dekanovia. V rokoch 1990 – 1995 doc. ThDr. Vladimír Poláček, v rokoch 1995 – 2003 doc. ThDr. František Janhuba, v rokoch 2003 – 2007 prof. ThDr. Vojtech Boháč, PhD., v rokoch 2007 – 2023 Mons. prof. ThDr. Peter Šturák, PhD. V súčasnosti od roku 2023 fakultu vedie prof. ThDr. Peter Tirpák, PhD.

Veľký kancelár GTF PU v Prešove, prešovský arcibiskup metropolita Mons. ThDr. Ján Babjak SJ, PhD., výraznou mierou prispel k stabilizácii teologickej fakulty tým, že uvoľnil viacerých duchovných z pastoračnej služby a plne ich vyčlenil pre akademickú prácu na fakulte.

Gréckokatolícka teologická fakulta sa postupne vyprofilovala medzi najlepšie teologické fakulty na Slovensku, ako o tom svedčia výsledky celoštátnych akreditácií či hodnotenia štátnych, alebo aj neštátnych ratingových agentúr. Vysokým ocenením kvality fakulty bolo jej prijatie medzi tzv. cirkevné fakulty. Hlavne na základe aktivity prešovského arcibiskupa metropolitu Mons. ThDr. Jána Babjaka SJ, PhD. a jeho žiadosti adresovanej na Kongregáciu pre katolícku výchovu Svätej stolice v Ríme (*Congregazione per l'Educazione Cattolica della Santa Sede*), bola GTF PU v Prešove po splnení všetkých kvalitatívne náročných kritérií, dňa 28. októbra 2014 touto kongregáciou schválená za cirkevnú fakultu. Kongregácia postupne 28. októbra 2014 vydala tri dekréty, ktorými bola toto začlenenie deklarované. Prvým dekrétom kongregácia vyhlásila GTF PU v Prešove za cirkevnú teologickú fakultu, čím ju zaradila medzi tie fakulty, ktoré spadajú pod túto kongregáciu. GTF PU však naďalej zostala aj súčasťou Prešovskej univerzity v Prešove, riadiacou sa podľa platných zákonov Slovenskej republiky. Zároveň v tomto dekréte kongregácia vymenovala prešovského arcibiskupa a metropolitu Mons. Jána Babjaka SJ za jej veľkého kancelára so všetkými právami. Druhým dekrétom kongregácia vymenovala Mons. prof. ThDr. Petra Šturáka, PhD., ktorý bol vtedajším dekanom fakulty, za prvého dekana cirkevnej fakulty. Tretím dekrétom kongregácia podľa príslušných ustanovení týkajúcich sa cirkevných fakúlt, vymenovala vyžadovaných 12 stabilných vysokoškolských pedagógov („stabile“) cirkevnej Gréckokatolíckej teologickej fakulty. GTF PU v Prešove sa týmto schválením stala jednou z nemnohých teologických fakúlt na svete, ktoré sú oficiálne začlenené pod túto kongregáciu.

V súčasnosti študuje na fakulte takmer 350 študentov v siedmich študijných programoch, z ktorých sú 2 bakalárske: *animácia voľnočasových aktivít a európske štúdiá*, 3 magisterské: *katolícka teológia, probačná a mediálna práca a európske štúdiá* a dva doktorandské: *katolícka teológia a európske religionistické a interkultúrne štúdiá*. Fakulta má zároveň práva na habilitačné konanie a vymenovanie konanie na profesora v odbore *katolícka teológia*.

Gréckokatolícka teologická fakulta v Prešove sa rozhodujúcou mierou zaslúžila o doplnenie veľkého nedostatku kňazov v gréckokatolíckej cirkvi po roku 1989. Od svojho znovuoživenia v roku 1990 až do súčasnosti na GTF PU úspešne ukončilo svoje teologické štúdium vyše 450 absolventov – bohoslovcov. Absolútna väčšina z nich bola potom vysvätená za kňazov pre všetky tri gréckokatolícke eparchie. Prešovský biskup Mons. Ján Hirka za takmer 13 rokov svojej biskupskej služby (1989 – 2002) vysvätil 165 kňazov. Podobne aj jeho nástupca, prešovský arcibiskup Mons. Ján Babjak SJ počas svojho takmer 20-ročného episkopátu (2002 – 2022) vysvätil 181 kňazov. V rokoch 2022 – 2023 spravoval Prešov-

ské arcibiskupstvo apoštolský administrátor Mons. Peter Rusnák, ktorý v týchto rokoch vysvätil pre toto arcibiskupstvo 9 novokňazov. Ďalších 6 kňazov vysvätil v rokoch 2024 a 2025 súčasný sídelný prešovský arcibiskup metropolita Mons. Jonáš Maxim. Pre Košický exarchát, resp. pre Košickú eparchiu biskup Mons. Milan Chatur CSsR (1997/2008 – 2021) a jeho nástupca arcibiskup Mons. Cyril Vasil' SJ (2021 –) vysvätili vyše 100 nových kňazov. Bratislavský eparcha Mons. Peter Rusnák (2008 –) vysvätil pre Bratislavskú eparchiu 4 kňazov. Pre drvivú väčšinu týchto novokňazov bola ich alma mater práve Gréckokatolícka teologická (bohoslovecká) fakulta v Prešove.

ÚLOHA:

Predstavenie historického vývoja procesu obnovy Gréckokatolíckej teologickej fakulty v období rokov 1968 – 1990.

LITERATÚRA:

- CORANIČ, J.: Z histórie Gréckokatolíckej teologickej fakulty PU v Prešove (1880 – 2015). In: *Slovo – časopis gréckokatolíckej cirkvi*, roč. 47, č. 4, 15. 02. 2015, s. 11.
- DANCÁK, F.: V Prešove otvorená Gréckokatolícka bohoslovecká fakulta. In: *Slovo*, roč. 23 (1991), č. 1, s. 8 – 9.
- CHOVANEC, J.: Nezhody sú zlý liek. O otázkach, ktoré trápia veriacich dvoch cirkví v jednom kraji. In: *Slobodný piatok*, 25. máj 1990, s. 4.
- Dodatok č. 1 k Štatútu Gréckokatolíckej bohosloveckej fakulty Prešovskej univerzity v Prešove. In: Uznesenie č. 33 AS GBF PU v Prešove; <http://www.unipo.sk/public/media/1502/Vypisy%20uzneseni%20AS%20GTF%202003-2007.pdf>.
- JANHUBA, F.: Řeckokatolícká cirkve v době Husákovy totality a po převratu v roce 1989. In: *Theologos. Teologická revue GkBF PU v Prešove*. 2001, roč. 3, č. 3, s. 6.
- KORMANÍK, V.: Krátky pohľad na dejiny seminára. In: *125. Academia theologica: „Dedičstvo a budúcnosť“*. Prešov: Petra, n. o., 2006, s. 21.
- KRAJŇÁK, J.: Štúdium katolíckej teológie v Prešove. In: *Gréckokatolícky kalendár*. Košice : Byzant, 1994, s. 93.
- La nuova Facoltà ecclesiastica di Teologia greco-cattolica all'Università di Prešov (Slovachia). In: <http://www.educatio.va/content/cec/it/congregazione-per-l-educazione-cattolica/attivita/la-nuova-facolta-ecclesiastica-di-teologia-greco-cattolica-allun.html>.
- LIPTÁK, R.: Osemdesiatosem rokov štúdia katolíckej teológie v Prešove. In: CORANIČ, J. – ŠTURÁK, P. (eds.): *Dejiny cirkevného gréckokatolíckeho školstva na Slovensku II*. Prešov 2009, s. 112.
- LUKÁČOVÁ, J.: Činnosť Gréckokatolíckej cirkvi v Československu po roku 1968. Prešov : Vydavateľstvo Prešovskej univerzity v Prešove 2025, 152 s.
- MATLOVIČ, R.: Tri kvintény Prešovskej univerzity v Prešove. In: *Prešovská univerzita v Prešove*. Prešov: Vydavateľstvo PU 2012, s. 9.
- POLÁČEK, V.: Poslanie fakulty. In: *Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach 1990 – 1991. Študijný program všeobecná časť. Gréckokatolícka bohoslovecká fakulta*. Košice 1990, s. 1.
- POLÁČEK, V.: Slovo na úvod. In: Študijný program. Gréckokatolícka bohoslovecká fakulta Univerzity P. J. Šafárika 1993 – 1994. Košice : UPJŠ 1993, s. 3.
- Posviacka Gréckokatolíckeho kňazského seminára biskupa P. P. Gojdiča. In: *Slovo*, roč. 28, č. 24, 22. 12. 1996, s. 6.
- RUSNÁK, A.: V biskupskej službe. 18. výročie biskupskej konsekrácie Mons. Jána Hirku. In: *Slovo*, roč. 40, č. 7, 09. 03. 2008, s. 8.
- ŠIMKO, M.: Dejiny gréckokatolíckeho kňazského seminára blahoslaveného Pavla Petra Gojdiča v Prešove. In: CORANIČ, J. – ŠTURÁK, P. (eds.): *Dejiny cirkevného gréckokatolíckeho školstva na Slovensku II*. Prešov 2009, s. 158.
- ŠTURÁK, P.: *Dejiny Gréckokatolíckej cirkvi v Československu v rokoch 1945 – 1989*. Prešov : Petra 1999, s. 173;
- ŠTURÁK, P.: Intelektuálna a duchovná formácia budúcich kňazov gréckokatolíckej cirkvi v Prešove od roku 1880 do súčasnosti. In: KÓNYA, P. (ed.): *Univerzita v kontexte zmien*. Prešov 2014, s. 242.
- ŠTURÁK, P.: Historický náčrt teologického vzdelávania v Gréckokatolíckej cirkvi na Slovensku. In: CORANIČ, J. (ed.): *Cirkev v dejinách kresťanstva na Slovensku*. Prešov 2014, s. 17.
- Výkaz o vysokej škole. Údaje k 31. 10. 1990. In: Archív Študijného oddelenia Gréckokatolíckej teologickej fakulty Prešovskej univerzity v Prešove.
- Výkaz o vysokej škole. Údaje k 31. 10. 1991. In: Archív Študijného oddelenia Gréckokatolíckej teologickej fakulty Prešovskej univerzity v Prešove.
- Výkaz o vysokej škole. Údaje k 31. 10. 1992. In: Archív Študijného oddelenia Gréckokatolíckej teologickej fakulty Prešovskej univerzity v Prešove.
-